

ОРГАНІЗАЦІЯ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Викладач: В.О. Тирон – спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист, магістр
педагогіки вищої школи та управління
навчальним закладом

Вступ до дисципліни

*Знання закону — не в тому, щоб пам'ятати їх текст,
а в тому, щоб розуміти їх зміст*

План

- 1.«Організація судових та правоохоронних органів» як навчальна дисципліна та її місце серед інших юридичних дисциплін.
Предмет дисципліни
- 2.Конституція України про судові та правоохоронні органи
- 3.Законодавство про правоохоронні органи
- 4.Нормативні акти, що визначають організацію та діяльність судових та правоохоронних органів
- 5.Значення цієї дисципліни для підготовки майбутніх юристів
- 6.Джерела дисципліни

1. Предмет навчальної дисципліни адекватно визначено органічною їй юридичною проблематикою, навчальним матеріалом.

ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Організація судових та

правоохоронних органів» визначається

як система знань про компетенцію та засади (принципи) судової, правоохоронної та правозахисної діяльності, про напрями і завдання державних органів і служб у сфері охорони та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також про взаємодію між ними й державними органами різних гілок влади.

СИСТЕМУ ДИСЦИПЛІНИ утворюють органічно пов'язані між собою системні знання:

- про забезпечення законності діяльності суду,
правоохоронних і правозахисних органів;
- про проблеми щодо змісту повноважень і компетенції
правоохоронних органів, їх підпорядкованості та
державного керівництва ;
- про загальнотеоретичні питання щодо змісту і
призначення судової, правозахисної та
правоохоронної діяльності;

- про їх структуру, підпорядкованість і взаємодію;
- про їх структуру, підпорядкованість і взаємодію;
 - про статус службових осіб цих органів;
 - про питання, що пов'язані із правосуддям, здійсненням судочинства в різних його формах і судах різних ланок.

Отже, предмет дисципліни – комплексний, оскільки комплексною, багаторівневою є організація судових, правоохоронних і правозахисних органів, багатовекторною є діяльність державних і недержавних органів та організацій у сфері охорони і захисту права.

Вона межує з такими правовими дисциплінами:

- *конституційне право*, в якому висвітлено питання місця та значення правоохоронних органів в загальнодержавному механізмі, конституційні засади їх діяльності, охарактеризовано специфіку застосування норм конституції, як акта прямої дії (розділи 2, 7, 8, 12);

- *теорія держави і права* – для навчальної дисципліни про суд, правоохоронні та правозахисні органи дуже актуальне вчення про функції держави і права, про норми права та їх реалізацію, правову й протиправну поведінку, а також вчення про правове регулювання та про юридичний процес;

- *кримінологія*, яка вивчає закономірності, стан, динаміку та географію злочинності, її причини і умови, а також особу злочинця, дає поштовх правовим органам для вивчення антисоціальних явищ, пошуку запобігання злочинності, розкриття і попередження злочинів як на рівні суспільства, так і на рівні середніх і малих соціальних груп, а також на індивідуальному рівні. Кримінологія орієнтує правоохоронну діяльність і правоохоронні органи в напрямках посилення боротьби зі злочинністю, активізації правовиховної роботи серед осіб, які перебувають під впливом правоохоронної діяльності;

- адміністративне право – за допомогою адміністративно-правового регулювання встановлюють організаційні та правові засади функціонування правоохоронних органів, зокрема органів юстиції та органів внутрішніх справ, формують регламентацію таких взаємовідносин між громадянами, за якими кожній людині має бути гарантовано захист її прав і свобод у разі їх порушення;

- *кримінальне право*, яке для правоохоронної діяльності має виключно важливе значення, по-перше, як система правових охоронних норм, що є предметом спрямування правоохоронної діяльності, по-друге, як вчення про застосування кримінально-правових норм, які за змістом є переважно охоронними;

- *кримінальний процес*, який вивчає процесуальні аспекти діяльності судових, правоохоронних і правозахисних органів та організацій з провадження у справах про злочини;

- *цивільно-процесуальне право*, в якому викладено порядок судочинства в цивільних справах, тобто в майнових та деяких немайнових спорах, що відображають широкий спектр правовідносин між громадянами.

МЕТОД ДИСЦИПЛІНИ „Організація судових та правоохоронних органів” – це сукупність правил, засобів, принципів наукового пізнання, які забезпечують отримання об’єктивних достовірних знань. Важливе місце серед них посідають *методи*:

- *формально-юридичний*, що застосовується в дослідженні нормативних джерел;
- *порівняльно-правовий*, що дозволяє аналізувати різні моделі судових, правоохоронних та правозахисних органів;
- *історичний*, що дозволяє вивчати динаміку становлення судових, правоохоронних та правозахисних інститутів, їхній історичний розвиток;

- *історичний*, що дозволяє вивчати динаміку становлення судових, правоохоронних та правозахисних інститутів, їхній історичний розвиток;

- *системний*, застосування якого дозволяє аналізувати структуру судових, правоохоронних та правозахисних органів, взаємозв'язок цих правових інститутів;

Значення конституційних положень

полягає в тому, що вони стосовно всіх інших правових актів мають найвищу юридичну силу, є обов'язковими не тільки для громадян і державних органів, які застосовують закони, а й для тих, хто їх видає.

- *практично-статистичний*, за допомогою якого вивчається практика та ефективність судових, правоохоронних та правозахисних органів;

- *конкретно-соціологічний* (вивчення громадської думки, проведення експериментів тощо).

2. Конституція України (Основний Закон) займає провідне місце в системі всіх законів та підзаконних актів держави, вона є юридичною базою розвитку всього законодавства з усіх галузей права. На її основі приймається та оновлюється законодавство.

Конституція України — це нормативний акт, в якому вирішені найбільш принципові питання державного та громадського життя:

- зафіксовані основи громадського устрою та політичної системи;
- визначені вихідні основи взаємовідносин держави та особи;

- зафіксовані основні права, свободи та обов'язки людини;
- закріплений державний устрій;
- окреслена загальна структура та порядок утворення органів державної влади та управління, їх основні завдання та ряд інших питань.

Для дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів» **особливе значення мають конституційні положення**, які містяться, в розділах:

- II — «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина»;
- VII — «Прокуратура»;
- VIII — «Правосуддя»;
- XII — «Конституційний Суд України».

Значення конституційних положень полягає в тому, що вони стосовно всіх інших правових актів мають найвищу юридичну силу, є обов'язковими не тільки для громадян і державних органів, які застосовують закони, а й для тих, хто їх видає.

3. В рамках дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів» вивчається **сукупність законодавчих актів**, в яких регламентуються основи організації та діяльності судових органів, прокуратури, органів внутрішніх справ, служби безпеки, а також адвокатури та інших державних чи громадських організацій, завданням яких є перш за все здійснення правоохоронної та правозахисної діяльності.

Всі нормативні акти поділяються
на закони та підзаконні акти.

Підзаконні акти видаються
державними органами на основі та
у відповідності із законами.

Закони приймаються
законодавчим органом держави —
Верховною Радою України і мають
вищу юридичну силу —
верховенство, займаючи, таким
чином, ведуче положення в системі
нормативних актів держави.

Для вивчення дисципліни
«Організація судових та
правоохоронних органів» важливо
знати положення та
орієнтуватися у змісті таких
законів з питань організації та
діяльності судових, правоохоронних
і правозахисних органів:

- Закон України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року;
- Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 року;
 - Закон України «Про Конституційний Суд» від 16 жовтня 1996 року;
- Закон України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 року;

- Закон України «Про державну податкову службу» від 5 лютого 1998;
- Закон України «Про службу безпеки України » від 25 березня 1992 року;
 - Закон України «Про Державну прикордонну службу» від 3 квітня 2003 року;
- Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року та ін.

4. Всю систему нормативних актів, які регулюють побудову та діяльність судових, правоохоронних і правозахисних органів, можна поділити на закони та підзаконні акти, а за їх значущістю та силою, в залежності від характеру органа держави, який видає той чи інший акт, можна розбити на шість груп:

перше місце серед нормативних актів
займає Конституція України. У
багатьох її статтях вирішуються
питання організації та діяльності різних
правоохоронних органів,
закріплюються конституційні принципи
організації та діяльності судів,
прокуратури, Конституційного Суду
тощо.

Конституція України є
юридичною базою для
розвитку всього законодавства,
всіх його галузей, у тому числі і
тих, на основі яких
організуються та працюють
правоохоронні органи.

Друга група нормативних актів, які посідають важливе місце в регулюванні правоохоронної діяльності, особливо у зв'язку з активною інтеграцією України до Європейського Співтовариства, займають міжнародно-правові акти та міждержавні угоди, учасницею яких є Україна.

Серед них особливо ***виділяються***:
Загальна декларація прав людини,
схвалена Генеральною Асамблеєю ООН 10
грудня 1948 року, Конвенція про захист прав
людини і основоположних свобод,
Міжнародний пакт про громадянські і
політичні права, схвалений Генеральною
Асамблеєю ООН 16 грудня ,1966 року. Вони
ратифіковані і є обов'язковими до
виконання на всій території України.

Третя група нормативних актів — це **Закони, що приймаються Верховною Радою України.** Закони, які регулюють діяльність судових, правоохоронних і правозахисних органів, можна умовно розділити на декілька груп:

- Закони, які **визначають загальні засади** діяльності суду та окремих правоохоронних і правозахисних органів («Про судоустрій і статус суддів», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України», «Про міліцію», «Про адвокатуру» тощо);

- Закони, які **регулюють окремі напрямки** діяльності суду, правоохоронних і правозахисних органів («Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про оперативно-розшукову діяльність» тощо);

- Закони, які **містять гарантії** правового та соціального захисту суб'єктів судової, правоохоронної та правозахисної діяльності («Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» тощо).

Четверта група нормативних актів
— це Постанови Верховної Ради
України та Укази Президента
України, які стосуються організації
діяльності судових, правоохоронних
і правозахисних органів.

П'ята група нормативних актів
— це Постанови Кабінету Міністрів України, які стосуються
організації діяльності судових,
правоохоронних і правозахисних
органів.

Шоста група нормативних актів — це нормативні акти галузевих органів державної влади і управління, якими є постанови, накази, розпорядження інструкції міністерств та відомств. Наприклад, Міністра юстиції, Міністра внутрішніх справ, Генерального прокурора України, Верховного Суду України.

5. Значення курсу «Організація судових та правоохоронних органів» для вивчення інших юридичних дисциплін визначається, тим, що він є **дисципліною правового характеру**, оскільки в ній вивчаються юридичні установи держави, організовані на основі права.

Галузі і норми, що визначають будову судових та правоохоронних органів, знаходяться у взаємозв'язку з іншими галузями права і цим **створюють основу для взаємозв'язку правових наук, а отже — і юридичних дисциплін.**

Значення дисципліни для вивчення інших юридичних дисциплін визначається ще й тим, що вона **має характер вступного курсу**, який передує вивченню багатьох інших. Перш ніж вивчати будь-яку з галузей права та їх реалізацію в діяльності різних, в тому числі й правоохоронних органів, треба вивчити й зрозуміти устрій самих цих органів.

Зрозумівши устрій судових та правоохоронних органів, можна глибоко та правильно засвоїти їх роботу із застосування права, забезпечення законності та правопорядку.

6. ДЖЕРЕЛАМИ ДИСЦИПЛІНИ **„Організація судових та** **правоохоронних органів України” є:**

- Конституція України від 28.06.96 (розділ 2 „Права, свободи та обов’язки людини і громадянина”, розділ 7 „Прокуратура”, розділ 8 „Правосуддя”, розділ 12 „Конституційний Суд України”);
- нормативно-правові акти («Про судоустрій і статус суддів», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України», «Про міліцію», «Про адвокатуру» та ін.);
- постанови Пленуму Верховного Суду України;

- праці вітчизняних і закордонних учених, які безпосередньо чи опосередковано стосуються проблем, пов'язаних із предметом дисципліни „Організація судових та правоохоронних органів”;
- правова практика – процеси, що відбуваються під час реалізації правових норм судовими, правоохоронними та правозахисними органами;
- періодичні юридичні видання (журнали, газети, щорічники наукових праць, зібрання нормативних актів і офіційних документів, міжвідомчі збірники, інші видання правового характеру).

Контрольні питання

1. Дайте загальну характеристику предмета дисципліни „Організація судових та правоохоронних органів».
2. Охарактеризуйте систему знань (основних понять) дисципліни.
3. З якими академічними курсами межує дисципліна про суд, правоохоронні та правозахисні органи?
4. Охарактеризуйте методи дисципліни.
5. Що є науковими та законодавчими джерелами дисципліни?
6. Охарактеризуйте місце дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів» серед правових дисциплін та визначте її значення для вивчення інших юридичних дисциплін
7. Класифікуйте основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність правоохоронних органів.
8. Які розділи та статті Конституції України безпосередньо регулюють діяльність судових, правоохоронних та правозахисних органів?